

TIJAN, PAVAO PABLO

Rodio se 15. lipnja 1908. u Senju. Tu je završio osnovnu školu i gimnaziju, a na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu studirao slavistiku i kroatistiku i diplomirao 1931. Nakon toga se zaposlio kao privremeni pomoćni urednik izdanja Hrvatskoga književnog društva sv. Jeronima, najviše radeći u tjedniku "Obitelj".

Nakon manje od godine dana odlazi s toga posla i na pozive se počinje baviti rijetkim zanimanjem, naime, postaje privatnim odgojiteljom i nastavnikom II poznatim obiteljima: najprije tri godine boravi u Vukovaru kao odgojitelj i kućni nastavnik malodobnoga vukovarskog vlastelina Jakova grofa Eltza, onda u Zagrebu, gdje je kao profesor uskoro bio namješten na Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji, pripravlja za maturu Gabrijelu Habsburg, unuku nadvojvode Salvatora, a poslije za rata bio je kućni profesor hrvatskog jezika i književnosti Velimira i Marjane, dvoje mlađe djece dr. A. Pavelića.

Već od sama početka pripremanja, te organiziranja i uređivanja "Hrvatske Enciklopedije" 1938., Tijan odlazi na poziv Mate Ujevića za tajnika i urednika ilustrativnog dijela toga projekta. Ostao je s Ujevićem kao glavni suradnik i li ostalim izdavačkim poduhvatima, koji su nastajali i razvijali se u "Hrvatskom Izdavačkom Bibliografskom Zavodu" (HIBZ), u koji je 1941. pretvoren prvotni "Konzorcij Hrvatske Enciklopedije".

U proljeće 1944. imenovan je pročelnikom za visoko školstvo i znanstvene ustanove u Ministarstvu prosvjete. Najvažniji posao koji je na toj dužnosti obavio bili su pripremni radovi, zajedno s ondašnjim ministrom prosvjete dr. Julijem Makancem, za osnutak sveučilišta u Sarajevu, Uza sve ratne nedaće, osnovani su i bili su počeli raditi Medicinski i Teološki (povjeren franjevcima) fakulteti u Sarajevu.

Sva Tijanova više kulturna i književna djelatnost prekinuta je 1945., kad se s tisućama drugih Hrvata zaputio u nepoznato. Dospio je do Krumpendorfa u Austriji, a onda prošavši kroz nekoliko talijanskih manjih logora, stigao je u logor Fermo. Tu je sastavio znanstvenu osnovu za hrvatsku gimnaziju, koja je bila otvorena u tom logoru za mladež koja je pak bila prekinula školovanje u Hrvatskoj. Netom je počeo predavati u toj impoviziranoj školi. pozvan je u Rim u ekipu dr. Krunoslava Draganovića, kojoj su još bili Antun Wurster, Vladimir Vince i Milivoj Magdić. Radili su dan i noć. pišući na stranim jezicima izvješća, predstavke, memorandume, članke, preporuke, te molbe za spašavanje i smještanje hrvatskih izbjeglica. Tijan je još počeo u Vatikanu studirati paleografiju, diplomatiku i arhivistiku.

God. 1947. prima poziv iz Španjolske, da u sastavu Vrhovnog vijeća za znanstvena istraživanja organizira slavenske studije, te odmah preseljava u Madrid i počinje s ponuđenom djelatnošću na Međunarodnom Odjelu za Moderne Kulture.

Kad je taj odjel 1954. bio ukinut, Tijan djeluje na institutu "Miguel de Cervantes. de Filologia Hispanica", a onda dobiva vodeću ulogu u projektu "Enciklopedija španjolske kulture", u kojoj ostaje do umirovljenja.

Tijan počinje sustavnije pisati u studentskim danima, surađujući u časopisima "Luč" i "Mladost", prijevodom romana "Dekla Ančka" slovenskog pisca F. Finžgara, te objavom kulturno-historijskog vodiča za Senj. Slijede književni i znanstveni prilozi u "Hrvatskoj Prosvjeti", "Obzoru", "Hrvatskoj straži", te u izdanjima JAZU. God. 1938. bio je među pokretačima društva "Hrvatski jezik", kojemu je bio tajnik, a LI istoimenu časopisu odgovorni urednik. Onda je došla "Hrvatska Enciklopedija" i ostali nakladnički podhvat u HIBZ-u, kojimaje Tijan posvetio najveći dio svojeg vremena i sposobnosti. Također je bio urednik "Književnoga Tjednika" (1942.), te časopisa za strance "Croatia", koji je izlazio na francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Među ostalim izdanjima HIBZ-a uređivao je i seriju "Svjetski Klasici". Čimje osnovan tjednik "Spremnost", pozvan je u uredništvo kao urednik kulturno-književne rubrike. Tu je i sam objavio više eseja i književnih prikaza.

Nakon odlaska u emigraciju, nastavio je neumorno djelovati ovaj veliki djelatnik pisane riječi.

U Rimu je 1946. napisao opširno izvješće o Hrvatskoj i Hrvatima za rata. Taj tekst je poslije poslužio kao osnova knjige Theodora Benkovića, koja je najprije izlazila u tjedniku "Danica", a poslije objavljena i na engleskom pod naslovom "The Tragedy of a Nation" (Chicago 1947).

Suradivao je u hrvatskim emigrantskim časopisima "Hrvatskoj Reviji", "Slobodi", "Osobi i Duhu" "Glasu sv. Antuna", "Studia Croatica" i još ponegdje.

Preveo je na španjolski Begovićevo dramu "Bez trećega", koja se prikazivala u kazalištu "Recoletos", a poslije i na španjolskoj televiziji. Na hrvatskije preveo tri kazališna djela suvremenih španjolskih komediografa Miquela Mihure i Antonia Buero Vallejo. Bio je tražen i suradivao je s prilozi o Hrvatskoj u brojnim svjetskim enciklopedijama, primjerice, za "The Slavonic Encyclopaedia" (J. C. Roucek, New York, 1947.) Tijan je napisao o Hrvatima i Hrvatskoj tridesetak priloga, a za glasovito enciklopedijasko izdanje "Las grandes corrientes del pensamiento contemporaneo" (ur. M. F. Sciaca, Madrid 1959.), napisao je veliku studiju o filozofskoj misli u Hrvata, Srba, Slovenaca i Makedonaca. Izradio je prvi temeljit plan za enciklopedijsko izdanje o Hrvatskoj i Hrvatima na engleskom jeziku "Croatia – Land, People, Culture" CF. Eterović, Toronto 1964. Vol. I; F. Eterović, Ch. Spalatin, Toronto 1970., Vol. II.).

No, kad je govor o hrvatskoj stvari, najviše truda i vremena u emigraciji posvetio je osnivanju i vođenju hrvatskih emisija na Španjolskom Nacionalnom Radiju, koje su u tijeku dvadeset godina bile "slobodni glas slobodnih Hrvata u slobodnom svijetu", namijenjen Hrvatima u domovini.

Kad je govor o njegovu prinosu zemlji u kojoj je proveo svoj cijeli emigrantski vijek, onda nije nikakvo čudo što je za samo dio njega dobio visoko španjolsko odličje "Encomienda con Placa de Alfonso X. el Sabio".

Počeo je s esejima, člancima i književnim prikazima u vodećim španjolskim časopisima kao "Arbor", "Oriente", "La Estafeta Literaria", "Ateneo", "Revista de Filosofia", "Revista de Literatura" i "Nuestro Tiempo".

Kad je vidio da Španjolska nema svoje nacionalne Enciklopedije, napravio je detaljan nacrt za "Enciclopedia de la Cultura Espaiola". Nacrt je prihvaćen na sjednici španjolske vlade, onaje

preuzela troškove izdavanja enciklopedije, a Tijan je bio imenovan njezinim ravnateljem.

Enciklopedija je izišla u pet svezaka, a Tijan je na njoj "zaradio" odličje.

On je također uredio i barcelonsko enciklopedijasko biografsko djelo "Forjadores del Mundo Conteporaneo" u četiri sveska, za koje je sam napisao dvanaest životopisa. Ta enciklopedija je do god. 1975. doživjela deset izdanja.

Za nakladu Rialp u Madridu preradio je švedsku sistematsku enciklopediju "Facta" u osam svezaka i izradio nacrt za veliku katoličku enciklopediju "Gran Enciklopedia Rialp", za koju je napisao nekoliko hrvatskih tema.

Uz nedovršeno i II rukopisu na španjolskom preostalo opširnije djelo o razvoju slavenske misli, velikom enciklopedistu Tijanu objavljena su sljedeća vlastita ili koautorska djela:

– *Anica (prijevod slovenskog romana F. Finžgara "Dekla Ančka"), Zagreb 1931.*

– *Senjske štorije i čakule, Zagreb 1939.*

– *Sjetva (hrvatska čitanka za prvi i drugi razred srednje škole; koautor s M. Ujevićem i V. Štefanićem), Zagreb 1941.*

– *Žetva (hrvatska čitanka za treći i četvrti razred srednja škole; koautor s M. Ujevićem i V. Štefanićem), Zagreb 1941.*

– *Martirium Croatiae (knjiga na latinskom o patnjama Hrvatske; koautor s nekoliko suradnika; sam napisao četiri poglavlja), Rim 1946.*

– *Proceso da formaci6n de las naciones eslavas, Madrid 1951.*

– *Crisis del liberali smo en la Europa Central – El mito Masaryk, Madrid 1958.*

– *Vinko Krišković, Posljednji eseji (priređio za tisak i napisao uvod), Madrid 1955.*

– *Dvadeset godina u eteru. Osvrt na djelovanje hrvatskih radio-emisija iz Madrida, München – Barcelona 1988.*